

1. WPROWADZENIE

Rodzina jest podstawowym środowiskiem funkcjonowania i rozwoju dziecka, które powinno zapewnić mu bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne. Oddziałuje w sposób świadomy i nieświadomy na dziecko, przekazując mu system wartości, tradycje, kształtując jego aktywność i postępowanie na całe życie.

Jest też najbardziej stabilnym punktem odniesienia w doświadczeniu dziecka. Dlatego jeżeli w funkcjonowaniu rodziny pojawiają się dysfunkcje, instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań.

Choroba alkoholowa, przemoc w rodzinie, niewydolność w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, to główne problemy dezorganizujące życie rodziny, którym często towarzyszy problem ubóstwa, długotrwałego bezrobocia, czy zagrożenia bezdomnością. Rodziny takie wymagają stałego wsparcia i monitorowania przez przedstawicieli różnych grup zawodowych: pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów, policji itp.

Praca z rodziną winna być połączona z jej własną aktywnością. Organizując różnorodne formy pomocy na rzecz rodziny wieloproblemowej, należy konsekwentnie realizować zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka. Należy ją wspierać i wspominać, tak aby przywrócić jej prawidłowe funkcjonowanie. Stąd podstawowym założeniem Programu jest wsparcie rodziny naturalnej oraz eliminowanie takich sytuacji, kiedy dziecko musi opuścić własną rodzinę.

Umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej nie oznacza rozwiązania problemu rodziny. Z uwagi na więzi emocjonalne dziecka z rodziną i środowiskiem konieczne jest motywowanie rodziców do zmiany oraz praca prowadząca do stworzenia prawidłowych warunków rozwoju dziecka w rodzinie naturalnej i jego powrót do domu.

Dlatego polityka państwa oraz wszelkie działania instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych powinny być nakierowane na pomoc udzielaną rodzinie i w rodzinie.

Działania władz państwowych i samorządowych w takich sytuacjach określa ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nakłada na gminy obowiązek opracowania i realizacji 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny.

Należy zauważyć, że wspieranie rodziny, to jednocześnie rozwój i wzmocnienie społeczności lokalnej. W rodzinie bowiem dorastają kolejne pokolenia, kształtuje się "kapitał ludzki", który w przyszłości będzie tworzył społeczeństwo i wpływał na tempo jego rozwoju.

Reformy ustroju terytorialnego państwa powodują, że coraz więcej kompetencji przejmują samorządy gmin i powiatów. Dzieje się tak wzorem innych państw Unii Europejskiej, w których służby społeczne funkcjonują jak najbliższej rodziny.

Pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Celem pomocy społecznej jest zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych osób i rodzin oraz umożliwienie im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc ta powinna w miarę możliwości doprowadzić do życiowego usamodzielnienia oraz integracji ze środowiskiem.

W przepisach o pomocy społecznej zawarta jest zasada pomocniczości, która kładzie nacisk na wspieranie a nie bezpośrednie zaspokajanie potrzeb.

Mianem rodziny dysfunkcyjnej określa się rodzinę, w której występują istotne nieprawidłowości w zaspakajaniu podstawowych potrzeb biologicznych i psychospołecznych dziecka. Problemy w takich rodzinach mają najczęściej charakter wielopokoleniowego procesu tworząc przez to błędne koło, które ciężko rodzinie przerwać wyłącznie własnymi siłami.

2. DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU

Punktem wyjścia do określenia zadań Gminnego Programu Wspierania Rodziny jest analiza danych o osobach i rodzinach objętych wsparciem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gaci oraz analiza społeczna Gminy Gać zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Gać na lata 2009-2015.

Dla potrzeb programu opracowano Kartę Diagnostyczną zawierającą informacje nt. liczby mieszkańców, liczby młodzieży i dzieci, ilości dzieci z terenu Gminy Gać umieszczonych w pieczy zastępczej, liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, dodatku mieszkaniowego, świadczeń rodzinnych oraz funduszu alimentacyjnego.

Karta diagnostyczna Gminnego Programu Wspierania Rodziny

Wyszczególnienie	Rok 2012
Liczba mieszkańców Gminy Gać	4682
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	134
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych	358
Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego	22
Liczba rodzin korzystających z dodatków mieszkaniowych	0
Liczba dzieci zamieszkujących w gminie Gać w wieku od 0-13	392
Liczba dzieci zamieszkująca w gminie Gać w wieku od 14-18	252
Liczba dzieci / młodzieży z terenu gminy Gać umieszczonych w pieczy zastępczej	5
Liczba dzieci/młodzieży z terenu gminy Gać umieszczonych w pieczy zastępczej w 2012	3

W gminie Gać w roku 2012 w wieku od 0 do 18 lat mieszkało 644 osób, co stanowi 13,8% ogółu mieszkańców. W tym w wieku od 0-13 lat było 392 dzieci (8,4%) oraz od 14 do 18 roku życia było 252 (5,4%)

W roku 2012 w różnych formach pieczy zastępczej przebywało 5 osób co stanowi 0,1% grupy wiekowej od 0 do 18 roku życia.

Z analizy danych GOPS za 2012 rok wynika, że ok 11% mieszkańców gminy korzysta z różnych form wsparcia realizowanych przez Ośrodek.

Przyczyny i nasilenie trudnych sytuacji życiowych rodzin, pokazuje poniższa tabela.

Występujący problem	Liczba środowisk	% z badanej liczby środowisk tj. 134
Niepełnosprawność	44	33%
Bezrobocie	77	57%
Długotrwała choroba	31	23%
Alkoholizm/problem alkoholowy	8	6%
Ubóstwo	68	51%
Niezaradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego	20	15%
wielodzietność	31	23%
sieroctwo	1	1%
Bezdomność	1	1%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	6	4%
Zdarzenie losowe	1	1%
Przemoc w rodzinie	10	7%

Niepełnosprawność, bezrobocie, ubóstwo i długotrwała choroba, to przyczyny trudnej sytuacji dotykające znaczną grupę klientów pomocy społecznej, które jednocześnie generują wiele innych niebezpiecznych dysfunkcji społecznych.

Na porównywalnym do lat poprzednich poziomie pozostaje odsetek rodzin, w których przyczyną kryzysu jest problem uzależnienia od alkoholu, gdzie ze szczególną uwagą traktowane są rodziny z problemem alkoholowych, w których pozostają dzieci.

Niezaradność opiekuńczo – wychowawcza rodzin, o ile dotyka niewielkiego odsetka rodzin to traktowana jest przez służby społeczne priorytetowo, gdyż dotyczy najsłabszej grupy jaką są dzieci.

Źródła danych statystycznych:

-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

-Urząd Gminy Gać – Urząd Stanu Cywilnego

-Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Przeworsku

Analiza SWOT Lokalnego Systemu Wspierania Rodziny i Opieki nad Dzieckiem.

Mocne strony:

- Dostępność do bezpłatnych poradni specjalistycznych
- Rozwijający się system pieczy zastępczej.
- Kompetentna i oddana, ale też stale doskonaląca swoje umiejętności kadra pomocy społecznej.
- Zabezpieczenie w budżecie gminy niezbędnych środków na realizację zadań z zakresu wspierania rodziny.
- Otwartość Urzędu Gminy i Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na współpracę ze środowiskiem lokalnym.
- Ogólnie dostępna oferta pomocy w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Słabe strony:

- Mała świadomość i gotowość społeczna w zakresie wspierania rodziny i pieczy zastępczej.
- Brak nawyków korzystania z rodzinnego poradnictwa specjalistycznego.
- Niewystarczająca ilość propozycji spędzania czasu wolnego oraz socjoterapii dla młodzieży zagrożonej demoralizacją.

Szanse:

- Utworzenie stałego stanowiska pracy asystenta rodziny.
- Wykorzystanie środków projektu systemowego dla ops-ów z Europejskiego Funduszu Społecznego na przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu rodzin zagrożonych.
- Możliwość pozyskiwania środków pozabudżetowych na projekty rozwijające tzw. kapitał ludzki.

Zagrożenia:

- Brak możliwości zaspokojenia uzasadnionych potrzeb mieszkaniowych rodzin.
- Ubożenie społeczeństwa i osłabienie się funkcji opiekuńczej rodziny.
- Brak perspektyw kształcenia adekwatnego do późniejszych możliwości zatrudnienia.
- Niestabilny system prawny w zakresie wspierania rodziny i pomocy społecznej.
- Mała skuteczność w pozyskiwaniu środków pozabudżetowych na realizację tzw. "projektów miękkich" z zakresu polityki społecznej inwestujących w kapitał ludzki.
- Brak świadomości problemu i umiejętności szukania pomocy przez rodziny dysfunkcyjne.

3. CELE PROGRAMU

Utrzymanie dziecka w rodzinie bądź jego powrót do rodziny jest celem priorytetowym, dlatego praca z rodziną powinna być rozpatrywana z perspektyw dziecka.

Cel główny programu:

Skuteczne wspieranie rodzin w przywracaniu im zdolności do pełnienia ich zadań.

Cele szczegółowe:

1. Diagnozowanie i monitoring skali potrzeb i problemów rodzin.

2. Integrowanie i doskonalenie lokalnego systemu wsparcia rodziny, w tym kompetencji kadr działających na rzecz dziecka i rodziny.
3. Poprawa funkcjonowania rodziny oraz warunków rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym.
4. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej rodzin dysfunkcyjnych.
5. Uwrażliwienie i aktywizowanie środowiska lokalnego na potrzeby dzieci i rodzin dysfunkcyjnych.
6. Promowanie rodziny, jako priorytetu w pracy instytucji i służb działających na jej rzecz.

4. ADRESACI PROGRAMU

Odbiorcami programu będą rodziny zamieszkałe w Gminie Gać, doświadczające problemów opiekuńczo-wychowawczych, zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej bądź też takie, którym została odebrana lub ograniczona władza rodzicielska poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

5. DZIAŁANIA I SPOSÓB ICH REALIZACJI

Dla realizacji celów zakłada się następujące działania:

1. Wsparcie interdyscyplinarne.

W pracy z rodziną ważna jest koordynacja działań różnych instytucji i służb wspierania rodziny. Zatem zakładamy, że praca ta będzie realizowana przez powoływanie grup interdyscyplinarnych, w skład których wchodzić będą w szczególności:

asystent rodziny, pedagog, pracownik socjalny, przedstawiciel policji, kurator sądowy.

Praca ta powinna skutkować trafniejszą diagnozą problemów, ustaleniem spójnego planu pomocy oraz uruchamiać mechanizmy współpracy z właściwymi instytucjami i służbami.

2. Prowadzenie i rozwój różnorodnych form wsparcia dziennego.

Rodziny wychowujące dzieci w wieku szkolnym, a zwłaszcza rodziny, które mają trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, potrzebują pomocy w zakresie

organizowania dzieciom czasu wolnego, pokonywania trudności szkolnych, zaburzeń zachowania itp. W związku z tym konieczny jest rozwój różnorodnych środowiskowych form dziennej opieki nad dziećmi i młodzieżą w wieku szkolnym.

3. Pomoc w formie rodzin wspierających.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia rodziny i dziecka. Zadania rodziny wspierają to m. in. pomoc w opiece nad dziećmi, prowadzeniu gospodarstwa domowego, wspólne spędzanie wolnego czasu. Pomoc ta będzie wynikać z przyjętego i zaakceptowanego planu pomocy rodzinie, a realizowana będzie na podstawie zawartej umowy.

Rodzina wspierająca może otrzymać zwrot kosztów świadczonej pomocy, co zostanie określone w treści umowy.

W celu podniesienia skuteczności oddziaływania rodzin wspierających, należy zadbać o ich przygotowanie poprzez poradnictwo oraz szkolenie.

4. Poradnictwo specjalistyczne.

Praca z rodziną może być prowadzona w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego (pedagogicznego, prawnego, zawodowego, itp.). Narzędziem wzmocnienia rodziny może być również doradztwo w zakresie prowadzenia gospodarstwa domowego, dbałość o higienę osobistą i otoczenia. Tam, gdzie jest to potrzebne i możliwe, praca powinna opierać się o kontakt z rodziną. Poradnictwo powinno dotyczyć sposobów zaspokojenia potrzeb dziecka i rozwiązywania problemów wewnątrzrodzinnych. Terapia rodzin powinna być prowadzona z wykorzystaniem najnowszych metod i technik terapeutycznych. Niezwykle ważnym elementem jest również dostęp rodziny do pomocy prawnej, szczególnie w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

5. Usługi opiekuńcze i specjalistyczne.

W ramach działań profilaktycznych powinno uwzględnić się dla rodzin wychowujących dzieci, szczególnie dzieci niepełnosprawne, usługi opiekuńcze i specjalistyczne, które stanowią pomoc rodzicom w zapewnieniu należytej opieki dzieciom w czasie, gdy nie mogą jej sprawować osobiście lub gdy ich kompetencje rodzicielskie są niedostateczne.

6. Usługi asystenta rodziny.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej prawidłowe wychowanie dzieci.

7. Tworzenie i realizacja projektów i programów wspierających rodzinę

1. „Program rozwojowy szkół Szansa na równy start”
2. „Szkoła równych szans”
3. „ Edukacja przedszkolna kluczem do sukcesu”
4. „ Czas na aktywność w gminie Gać”

8. Pomoc finansowa i rzeczowa dla rodzin

Wsparcie i pomoc w ramach tego działania powinno być kierowane do osób i rodzin, które z różnych przyczyn nie mogą funkcjonować prawidłowo w oparciu na posiadane środki i zasoby. Wsparcie powinno być wielopłaszczyznowe i obejmować zarówno poprawę ich warunków bytowych jak i wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, barier w dostępie do leczenia, rehabilitacji, wypoczynku i inne. Priorytetem pomocy jest zapewnienie dzieciom i młodzieży ze środowisk zagrożonych i dysfunkcyjnych ciepłych posiłków, wyposażenia w podręczniki i artykuły szkolne, opieki przedszkolnej, wypoczynku i możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego.

9. Partycypacja w kosztach umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej

W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- a. 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;

- b. 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- c. 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka - w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo - terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki w wysokości:

- a. 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- b. 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- c. 50% w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

6. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU

Założenia Programu Wspierania Rodziny w ramach swoich kompetencji winny realizować samorządowe jednostki organizacje pozarządowe i inne podmioty, w szczególności realizujące zadania na zlecenie Gminy Gać oraz osoby specjalizujące się bądź mające kontakt z dzieckiem i rodziną.

Przy realizacji Programu współpracować winny:

a) podmioty publiczne:

- właściwe jednostki i stanowiska Urzędu Gminy,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- przedszkola,
- szkoły podstawowe i gimnazjalne,
- Zespół Ekonomiczno Administracyjny Placówek Oświatowych
- Gminny Ośrodek Kultury,

b) podmioty niepubliczne:

- przedszkole niepubliczne,

- organizacje pozarządowe działające w zakresie profilaktyki i ochrony zdrowia,
 - kluby i organizacje sportowe,
 - kościoły
- c) samorządowe służby i instytucje o zasięgu powiatowym, i inne:
- Komenda Powiatowa Policji,
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
 - Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna,
 - Zakłady opieki zdrowotnej
 - Sąd Rejonowy w Jarosławiu XII Zamiejscowy Wydział Rodzinny i Nieletnich z siedzibą w Przeworsku.

W realizacji swoich zadań w/w podmioty powinny kierować się dobrem rodziny, a jej wspieranie traktować, jako priorytet, także wówczas, gdy nie stanowi ono ich podstawowej misji.

Program jest zobowiązaniem samorządu gminy i jego jednostek do realizacji przyjętych celów, a także ma za zadanie stymulować do ukierunkowanych działań na rzecz dziecka i rodziny.

7. ZASADY FINANSOWANIA

Finansowanie programu odbywać się będzie ze środków:

- Budżetu gminy

Środki finansowe na realizację poszczególnych działań będą uwzględniane cyklicznie w rocznych planach finansowych.

8. EWALUACJA I OCENA PROGRAMU

Monitoring Programu prowadzony będzie corocznie poprzez gromadzenie danych w zakresie wszystkich działań opisanych w niniejszym programie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gaci w terminie do 31 marca każdego roku, sporządzi sprawozdanie rzeczowo-finansowe z zakresu wspierania rodziny.

Monitorowanie działań będzie dokonywane również poprzez analizę następujących danych:

- Ilość interwencji kryzysowych.
- Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z określeniem przyczyn oraz struktury tych rodzin.
- Liczba rodzin niewydolnych wychowawczo i opiekuńczo.
- Liczba rodzin, doświadczających przemocy domowej.
- Liczba dzieci objętych pomocą społeczną.
- Liczba dzieci w placówkach wsparcia dziennego.
- Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.
- Liczba dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
- Liczba dzieci powracających z systemu pieczy zastępczej do rodzin naturalnych.
- Liczba osób usamodzielnionych.
- Kwota wydatkowana na realizację różnych programów celowych ze wskazaniem źródeł finansowania.
- Kwota wydatkowana na koszty utrzymania dzieci w systemie pieczy zastępczej.
- Kwota wydatkowana na koszty pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo – wychowawczych.
- Kwota wydatkowana na pomoc społeczną skierowaną do rodzin wychowujących dzieci, w formie posiłku w szkole.